

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Martin Liška

Švédská zahraniční politika v prvních letech vlády Karla XI.

Diplomová práce se podle zadání měla zaměřit na analýzu švédské zahraniční politiky v letech 1660-1675 – v době vlády Karla XI. z falcké dynastie. Soustředit se měla na postavení Švédska jako velmoci, jeho ekonomické možnosti vést samostatnou zahraniční politiku a závislost na finanční podpoře ze strany jiných mocností, především Francie. Analýze měly být podrobeny nejen vztahy vůči Francii, ale též vůči Dánsku a ostatním pobaltským mocnostem. Autor se měl pokusit nalézt odpovědi na otázky, kdo švédskou diplomacii řídil, jaké konstanty politika v době po třicetileté válce projevovala a z jakých alternativ král vybíral při řízení zahraniční politiky. Práce se měla opírat o vydané prameny a relevantní odbornou literaturu.

V úvodu se autor zaměřil nejdříve na zhodnocení biografii Karla XI.¹ a poté na stanovení základních hypotéz – o vývoji švédské zahraniční politiky. Oceňuji velmi kvalitní hodnocení bitvy u Fehrbellinu jako přelomu v daném období. Vztah vůči Francii patřil také k autorovým hlavním oblastem zájmu. Poté se zdařile vypořádal s hodnocením použité odborné a populárně-vědní literatury. Očekával jsem vysvětlení, proč během svého pobytu ve Švédsku nepracoval s nevydanými prameny, respektive zda jsou k dispozici či jsou „všechny“ vydány. Z vydaných pramenů vysoce hodnotil edice pramenů (Sveriges ridderskaps och adels riksdags protokoll – ed. Bernhard Taube, Brev fran sex decennier – ed. Sten Stolpe), ale zároveň konstatoval, že pramenů osobní povahy měl k dispozici velmi málo. Nicméně z běžně přístupných ve švédských knihovnách nevyužil např. Karl XI's bref till Nils Bielke, ed. Oscar Malmström, Stockholm 1900.

V úvodu bych striktně oddělil hodnocení odborné literatury od vydaných pramenů, autor tak neučinil a to znesnadňuje využití této části diplomové práce dalšími badateli. Využil studie švédské (především ho zaujal Alf Aberg, Georg Landberg, Carl Georg Starback ad.), německé² (Max Braubach, Klaus Zernack), anglosaské³ (Michael Roberts, Robert Nisbet

---

¹ Nebyla využita např. ÅGREN, Sven, Karl XI, Uppsala 1922, 1958.

² Kupodivu nevyužil monografii BUSCH, Michael, Karl XI., der "Erzreichshaushälter" Schwedens: ein Herrscherbild, Rostock 1999.

Bain), polské a české provenience, přičemž v poznámkovém aparátu jednoznačně převážila díla švédských historiků. Oceňuji využití odborných časopisů mj. *Historisk Tidskrift* a *Karolinska forbundets arsbok*, *Historische Zeitschrift*, *Historisches Jahrbuch*. Je škoda, že autor nevyužil kvalifikačních prací ze švédských univerzit. Například disertace od švédských historiček a historiků: Alvin Isberg, Anna-Brita Lövgren, Arne Munthe ad. Také zařazení francouzských a ruských pramenů a odborné literatury by práci dále obohatilo, ale i tak je autorova jazyková vybavenost nadprůměrná.

V první kapitole se autor věnuje švédské politice v šedesátých letech, zabývá se královskou mocí, jejím oslabením během Karlovy nedospělosti, ustanovením poručnické vlády a zasahováním do politiky bývalé panovnice Kristýny. Jeho analýza ekonomické situace v době míru zmiňuje problémy v armádě, situaci propuštěných vojáků, politiku redukcí, ale k obecnějším charakteristikám švédské ekonomiky se nedobrala. Samozřejmě není nutné se dlouze dané problematice věnovat ve studii zabývající se zahraniční politikou, ale otázky, odkud se generovaly největší zisky státní pokladny, do jaké míry stát využíval zisky z těžby železné rudy a jejího zpracování, s jakými problémy se potýkal obchod a zemědělství, kolik činily náklady na armádu, mohly být alespoň v základních tezích zodpovězeny. Mohl při tom využít např. starší monografie WITTROCK, Georg, *Karl XI:s förmyndares finanspolitik*, Uppsala, Leipzig 1914; WITTROCK, Georg, *Karl XI:s förmyndares finanspolitik från Blå Boken till franska förbundet 1668-1672*, Uppsala, Leipzig 1917 či novější studii BUSCH, Michael, *Absolutismus und Heeresreform : Schwedens Militär am Ende des 17. Jahrhunderts*, Bochum 2000.

V další kapitole autor „představuje“ hlavní aktéry švédské politiky. Nejsem si jist, zda „představit“ je správný postup pro odborný text, spíše bych uvítal analýzu klíčových vládních orgánů a reálného vlivu nositelů nejvyšších úřadů. M. Liška se občas nevyhnul popisnosti bez hlubšího smyslu, například prosté uvedení jména Mattiase Biorenkloua jako autora plánu královy výchovy a vzdělání nic nevyovídá. Proč je jméno uvedeno, když nevíme, o koho se jedná? Rozbor královy osobnosti považuji ale za velmi vydařený.

Nesouhlasím s autorovým závěrem u profrancouzského kancléře hraběte De la Gardieho: „Bylo by však nesprávné jej podezřít, že se tímto sňatkem snažil získat vliv u královského dvora, neboť manželství bylo uzavřeno již v roce 1647, tedy v době, kdy Karel X. Gustav ještě nebyl panovníkem.“ V roce 1647 byl Karel Gustav jedním z mála příbuzných královny, takže bylo jasné, že spříznění s ním musí vést k dalšímu posílení pozic vlivného šlechtice. Pro

---

³ Mohl využít i novější biografii UPTON, Anthony F., *Charles XI and Swedish absolutism*, Cambridge 1998.

úplnost dodávám že Magnus De la Gardie byl pravnukem krále Jana III. Vasa (po nemanželské linii). Při charakteristice dalších osobností autor zdařile popsal jejich vzájemné vztahy a oblasti, kde vykonávaly svůj vliv. Zobecnění hlavních nedostatků vládní mašinérie nepředložil.

Další kapitoly se zabývají vztahy švédské monarchie ke klíčovým partnerům a protivníkům. Standardním a po obsahové stránce zcela korektním způsobem popisuje a hodnotí hlavní události, smlouvy, války a dynastické vztahy. V kapitole věnující se vztahům s Braniborsko-Pruskem mohla být ve zvýšené míře využita odborná literatura německé provenience, neboť politika tzv. Velkého kurfiřta se těší velkému zájmu badatelů.

V závěru se autor vyrovnal s „vazalským“ poměrem Švédska vůči Francii, zdůraznil oprávněně jedinečnost postavení francouzské velmoci po vestfálském míru. Mezi základní autorovy teze, které se mu podařilo obhájit, patří: „Spíše než panovníkova osoba hrála hlavní roli neutěšená finanční situace státu, který si jednoduše nemohl dovolit vést další nákladné války a potřeboval chvíli oddechu. Úsilí švédské zahraniční politiky lze tedy zjednodušeně charakterizovat jako snahu o nalezení silného spojence a nezabřednout do žádné další nákladné války.“

Co se týče formální stránky, místy se autor potýkal s odborným stylem. Například není důsledně odkazováno na zdroje, z kterých autor čerpal své informace (např. odkaz 21 u 1. kapitoly). Charakteristiku Larse Kaggeho jako „starého veterána“ by měl doplnit informací, že to byl zkušený generál známý z třicetileté války. Autor bohužel často na biografické odkazy rezignoval a tudíž řada jeho informací není úplná, neboť z textu nevyplývá např. motivace sněmu povolát zmíněného generála.

Drobné neobratnosti a překlepy lze nalézt např. v poznámce 15 (1. kapitola): „Kagg však zemřel ještě dříve, než se stačil pořádně ujmout svého úřadu. Ten pak zůstal neobsazen až do roku 1664, kdy jej převzal Wrangel, jehož vystřídal ve funcki říšského admirála Gustav Otto Stenbock.“ U Stenbocka navíc neuvedl hraběcí titul. Autor nepřistoupil k uvádění šlechtických titulů důsledně, což je opomenutí, neboť tituly jsou součástí jména a navíc dokládají společenskou a politickou prestiž svých nositelů. Překlad termínu „karolinský monarcha“ nepovažuji za korektní, lze psát spíše o monarchovi karolínské éry. Dal bych u uvádění králů přednost variantě jména „Jan“ – před autorem používaným „Johan“.

Diplomová práce byla se školitelem pravidelně konzultována během heuristické části výzkumu, školitel schválil osnovu, klíčové prameny a odborné studie a připomínkoval veškerý text. Po formální stránce je práce standardně vybavena, vyhovuje požadavkům

kladeným na tento typ práce. Jazyková stránka je až na zmíněné drobnosti na vyhovující úrovni, stejně jako úprava práce.

Autor odpovídajícím způsobem využil prameny, často z nich cituje a vyvozuje příslušné závěry. Pasáže podepřené studiem vydaných dokumentů a odborné literatury se místy vyznačují vysokou kvalitou, celkově však by bylo lepší, kdyby se M. Liška věnoval více interpretacím a zobecnění namísto popisu. Celkově se text řadí mezi velmi kvalitní diplomové práce čerpající ze švédských, anglických, německých, polských a českých zdrojů.

Práci doporučuji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně

V Praze, 29. prosince 2010

doc. PhDr. František Stellner, Ph.D.